

Ciència, Tècnica i Humanitats

Jordi Llovet

Catedràtic de Literatura Comparada de la Universitat de Barcelona

Una vocació juvenil possiblement poc meditada, gens contrastada amb la realitat de l'ofici, em va portar a matricular-me a la Facultat de Medicina de la UB quan tenia disset anys. Havia tingut una formació religiosa molt eficaç, havia llegit molts llibres juvenils d'aventures, i suposava que la medicina m'oferiria la possibilitat de desplegar la meua feina en terres llunyanes, fent un servei anàleg al que avui dia fan, per exemple, Metges sense Fronteres.

Però tan bon punt vaig trepitjar la facultat, vaig adonar-me que una cosa era el meu ideal humanitari —no exactament humanístic— i una altra, de molt diferent, la realitat dels estudis científics i tècnics en què es fonamenta l'estudi de la relativa ciència que anomenem "medicina".

Vaig passar amb treballs l'assignatura de fisiologia, i amb més esforç la d'histologia, però em vaig quedar literalment paralitzat a l'hora d'estudiar l'anatomia del cos humà: jo pensava que l'home era un ésser fet de paraula, emocions, sentiments, pensaments i desigs. De fet, però, l'home que és objecte d'estudi per part de la medicina (o la dona, que és una altra matèria força diferent des del punt de vista anatòmic, psicològic i àdhuc fisiològic) se les ha amb un material molt diferent: ossos, vasos sanguinis, articulacions, nervis, sistema limfàtic, teixits, músculs i òrgans interns.

Això era l'home que jo esperava trobar en aquells estudis? No: no ho era; però era el tipus d'ésser humà que interessa la medicina. Només Hipòcrates o Esculapi i les seves escoles curaven un malalt a força de trobar, sota el seu coixí, havent els malalts passat tota una nit dormint, la descripció escrita —la "semiologia"— dels mals que tenia. Llavors Hipòcrates —si fa no fa com passa a Lourdes— llegia aquell paper, tocava lleugerament el malalt, i se suposava que el mal ja havia passat. Galè va ser una altra cosa. I la medicina contemporània, una cosa que es troba als antípodes d'Hipòcrates, llevat del seu famós jurament moral, que els metges ja ni fan, per a mal propi i dels pacients.

Damunt, vaig haver de suportar espectacles per als quals no estava preparat, segurament per haver tingut tanta propensió, de criatura, a la literatura i la filosofia: vaig veure cossos inerts de persones molt joves a la sala de dissecció o damunt la taula d'autòpsies; vaig veure sobre el marbre fred un difunt amb una orquitis que espantava, una noia de cap a quinze anys amb el crani destrossat:

reguerons de sang corrien marbre avall, cap a un embornal del qual no podia imaginar-me on acabava.

En suma: m'havia equivocat d'estudis. Jo tenia una altra idea del que eren l'home i la dona, o els nens; i em sembla que amb prou feines hauria servit per exercir la pediatria, potser la psiquiatria, que no és sagnant.

L'any següent vaig començar els estudis de Filosofia i Lletres, i al capdavant vaig convertir-me en catedràtic de Literatura Comparada —això pressuposa totes les humanitats— a la Universitat de Barcelona. Per sort, no m'havia tornat a equivocar.

Tanmateix, sempre vaig considerar que, si jo hagués practicat la medicina, a part la meva vocació de missioner, l'hauria practicat sempre considerant que l'home està fet de cos i d'ànima, i que cal tenir present les dues coses a l'hora de visitar i mirar de guarir un malalt. No m'acaba d'agradar que la medicina sigui només una ciència —imperfecta, per cert, perquè tothom acaba morint-se i els hospitals són plens de diagnòstics equivocats—, i encara m'agrada menys que ara tingui com a aliat número u la tecnologia. Ja sé que és molt útil; però jo encara vaig conèixer un gran internista, Pedro i Pons, que en tenia prou en mirar-te la cara, potser també la llengua, potser palpar una mica el cos sencer, per endevinar que patíeu del fetge, del ronyó o de la bufeta biliar.

Al cap i a la fi, si a tothom li espera la mort, que ja no té cura, ¿per què els metges actuen solament al voltant del factor "vida" sense tenir mai present que el desenllaç de la vida és la mort, i cap altra cosa? No sé com s'haurien de modificar els plans d'estudi de la medicina, però se m'acut que caldria potenciar els estudis d'Història de la Medicina, els estudis de Psicologia —no solament els de Psiquiatria— i els estudis de Filosofia: Montaigne seria una bona lectura per a qualsevol metge. Sèneca, també. I la Bíblia, la millor de totes.

La Mettrie va considerar al segle XVIII que l'home era la cosa més semblant a una màquina. Jo desitjaria que tots els metges actuessin amb la idea que l'home és carn i ànima, és vida i mort (és mort encara que visqui, perquè, com escriu Rilke, tots portem la pròpia mort a dintre), individu i part de la col·lectivitat; i, al final de tot, quan ja no hi ha res a fer i es presenta un sofriment innecessari, que pensessin que l'home té el dret a tenir una vida digna, però també una mort honrosa.